

Tjänsteskrivelse

Datum

2025-09-02

Vår referens

Jenny Lindvall

Utvecklingssamordnare

Remiss Socialdepartementet - Hem för barn och unga För en trygg, säker och meningsfull vård (SOU 2025:84) ASN-2025-12146

Sammanfattning

Socialdepartementet har gett Malmö stad möjlighet att lämna synpunkter på betänkandet *Hem för barn och unga (SOU 2025:84)*. Betänkandet har kommit till Arbetsmarknads- och socialnämnden via remiss från Stadskontoret.

Utredningen föreslår att en ny placeringsform ska införas, hem för barn och unga. Hemmen ska delas in i tre kategorier för att bättre kunna tillgodose barn och ungas individuella vårdbehov.

En ny lag föreslås, *lagen med särskilda bestämmelser för vård vid hem för barn och unga*. Denna lag ska innehålla bestämmelser om vilka befogenheter socialnämnden och föreståndaren för verksamheten kan fatta beslut om.

Förvaltningen delar utredningens uppfattning att flera förslag i betänkandet kan bidra till ambitions- och kvalitetshöjningar för barn och unga som vårdas på institution.

Det finns risker med några av utredningens förslag, bland annat kategoriseringen av hem samt införandet av befogenheter.

Förslag till beslut

1. Arbetsmarknads- och socialnämnden godkänner förvaltningens förslag till yttrande över betänkandet *Hem för barn och unga För en trygg och meningsfull vård (SOU 2025:84)*
2. Arbetsmarknads- och socialnämnden skickar yttrandet till kommunstyrelsen.

Beslutsunderlag

- Betänkande av utredningen -Hem för barn och unga För en trygg, säker och meningsfull vård (SOU 2025:84)

- G-Tjänsteskrivelse-Hem för barn och unga För en trygg, säker och meningsfull vård (SOU 2025:84)
- Förslag till yttrande Hem för barn och unga (SOU 2025:84)

Beslutsplanering

ASN beredning 2025-09-03

Arbetsmarknads- och socialnämndens arbetsutskott 2025-09-10

Arbetsmarknads- och socialnämnden 2025-09-25

Beslutet skickas till

Kommunstyrelsen på adress registrera.stk@malmo.se

Ärendet

Malmö stad har mottagit remiss angående betänkandet Hem för barn och unga (SOU 2025:84) från socialdepartementet. Betänkandet har kommit till Arbetsmarknads- och socialnämnden via remiss från Stadskontoret.

Utredningens uppdrag har varit att utreda en ökad differentiering av vården vid hem för vård eller boende (HVB) samt införandet av vissa särskilda befogenheter vid HVB för barn och unga.

Utredningen föreslår en ny placeringsform; hem för barn och unga. Dessa ska vara ett hem inom socialtjänsten som tar emot barn och unga för boende i förening med vård genom omvårdnad och behandling och som för barn även ger uppfostran.

I och med förslaget kommer definitionen av hem för vård eller boende (HVB) att förändras, dessa ska inte längre ta emot barn, utan endast personer som fyllt 18 år.

Den nya placeringsformen ska ställa krav på att hela den tid som barnet eller den unge vårdas i hemmet används för en genomtänkt och professionell vård och stöd efter barnets eller den unges individuella behov, god kvalitet och insatser i enlighet med vetenskap och beprövad erfarenhet.

Hem för barn och unga ska finnas i tre kategorier:

- Hem för barn och föräldrar.
- Generella hem för barn och unga.
- Specialiserade hem för barn och unga.

Utöver detta finns hem för barn och unga som drivs av Statens institutionsstyrelse, de särskilda ungdomshemmen.

Ett generellt hem för barn och unga ska erbjuda vård med en eller flera av följande inriktningar:

- begynnande missbruk,
- begynnande kriminalitet,

- utagerande beteende,
- annat socialt normbrytande eller nedbrytande beteende, och
- brister i omsorgen.

Specialiserade hem för barn och unga ska erbjuda vård med endast en av följande inriktningar:

- utredning,
- särskilda skyddsbehov,
- integrerad vård,
- skadligt bruk eller beroende,
- sexuell beteendeproblematik, eller
- kriminalitet.

Ett hem kan ansöka om tillstånd för att vårda endast ett vårdbehov men de har även möjlighet att söka tillstånd för sammansatta och komplexa vårdbehov.

En enhet vid ett generellt eller specialiserat hem ska få vårda högst sex barn eller unga samtidigt. Hemmen ska inte få ta emot barn som är under sju år om det inte finns synnerliga skäl. En enhet vid ett generellt eller specialiserat hem får endast vårda barn och unga som är inom ett åldersintervall om högst tre år samtidigt. Ett hem för barn och unga får bestå av högst tre enheter.

Underrättelse- och dokumentationsskyldighet avseende fysiska ingripanden med mera
Om personal på ett hem för barn och unga ingriper fysiskt mot någon som vårdas ska föreståndaren utan dröjsmål underrätta den placerande socialnämnden och Inspektionen för vård och omsorg.

Föreståndaren ska även erbjuda barnet eller den unge ett uppföljande samtal. När ett fysiskt ingripande har skett ska det dokumenteras i barnets journal.

Befogenheter

För att kunna säkerställa en trygg och säker vårdmiljö finns det behov av befogenheter i form av inskränkande åtgärder vid hem för barn och unga. Detta gäller både kommunala och privata hem och både för barn och unga som vårdas enligt socialtjänstlagen och enligt LVU.

Vissa befogenheter ska få beslutas av socialnämnden och vissa av föreståndaren.

Socialnämnden ska kunna fatta beslut om vissa åtgärder för barn och unga som vårdas enligt LVU vid hem för barn och unga i ett generellt eller specialiserat hem.

- uppmaning till regelbunden provtagning för kontroll av nykterhet och drogfrihet.
- begränsning av användning av elektroniska kommunikationstjänster.

Beslut om dessa befogenheter ska fattas av socialnämnden och får endast delegeras till ett utskott.

Föreståndaren vid ett hem för barn och unga, där vården sker enligt SoL eller LVU, ska kunna besluta om:

- omhändertagande, förverkande och försäljning av otillåtna föremål,
- kroppsvisitation, vid misstanke om innehav av otillåtna föremål,
- rumsvisitation vid misstanke om innehav av otillåtna föremål, och
- uppmaning att lämna urin-, utandnings-, saliv- eller svettprov vid misstanke om påverkan.

Huvudmannen för verksamheterna ska kunna fatta beslut om allmänna besökstider vid hemmet. Om det är lämpligt ska huvudmannen kunna fatta beslut om utvidgade besökstider för ett visst barn eller en viss ung person.

Behov av och tillgång till hälso- och sjukvård

Barn och unga i samhällsvård är en särskilt utsatt grupp med omfattande hälso- och sjukvårdsbehov. Forskning visar att de har fler hälsoproblem än jämnåriga och de har större behov av hälso- och sjukvård och tandvård, särskilt vårdbehov kopplat till psykiatriska tillstånd är vanligt förekommande. Som vuxna löper de högre risk för både fysisk och psykisk ohälsa.

Barn och unga i institutionsvård får inte alltid den hälso- och sjukvård de har rätt till. För att vården ska bli jämlik, god och patientsäker föreslår utredningen regeländringar som stärker arbetet inom nuvarande ansvarsfördelning. Förslagen ligger i linje med Samsjuklighetsutredningens rekommendationer om ansvar mellan kommuner och regioner vid HVB-placering.

När ett barn eller en ung person placeras på ett hem för barn och unga ska socialnämnden informera regionen och bjuda in till ett planeringsmöte som bör hållas inom två veckor. Regionen ska inom fyra veckor från underrättelsen ta fram en individuell plan tillsammans med kommunen.

Kommunen ska få anlita en annan vårdgivare än regionen för att ge hälso- och sjukvård till barn och unga som vårdas vid hem för barn och unga. Regionen ska då ersätta kommunen för kostnaden för hälso- och sjukvård som enligt överenskommelse i den individuella planen ska utföras av annan vårdgivare än regionen.

Om en region inte uppfyller sitt ansvar att ta fram en individuell plan eller erbjuda de hälso- och sjukvårdsinsatser som barnet eller den unge behöver, ska regionen betala ersättning till kommunen. Ersättningen baseras på en andel av genomsnittskostnaden för ett vård dygn för barn och unga med 40 procent för hem i den generella kategorin och 60 procent för hem i den specialiserade kategorin.

Förvaltningens överväganden

Förvaltningen delar utredningens uppfattning att flera förslag i betänkandet kan bidra till ambitions- och kvalitetshöjningar för barn och unga som vårdas på institution.

Det finns även risker med några av utredningens förslag, bland annat kategoriseringen av hem samt införandet av befogenheter.

7.1.2 Tre kategorier av hem för barn och unga

Syftet med bestämmelsen är viktigt; att motverka att barn och unga tvingas bryta upp och flytta samt att barn med olika problembilder inte ska kunna vårdas tillsammans.

Utredningen har inte i tillräcklig grad analyserat hur de föreslagna kategoriseringarna av hem ska bidra till att barn med sammansatta och komplexa behov får sina vårdbehov tillgodosedda.

Det är otydligt hur de olika kategorierna ska definieras. Till exempel är begrepp som begynnande kriminalitet eller begynnande missbruk inte entydiga. För att differentieringen ska uppnå sitt syfte krävs ökad styrning och nationell vägledning av hur dessa begrepp ska definieras.

Utredningen har konstaterat att det behövs ett ökat kunskapsstöd om systematiska bedömningar av risk, behov och mottaglighet (RBM). Det är önskvärt att huvudmän och verksamheter i samband med förfrågningar från socialnämnden är skyldiga att redovisa de redan inskrivna barnens risknivåer. Detta för att socialnämnden ska kunna fatta välgrundade beslut. En transparens kring barnens risknivåer skulle öka möjligheten för socialnämnden att göra mer ändamålsenliga placeringar.

Det är oklart hur förslagen ska bidra till färre omplaceringar för barn och unga. Det är idag svårt att hitta platser på HVB. Hemmen är försiktiga med att ta emot barn med vissa behov då de är angelägna att följa sitt tillstånd samt att det finns en oro att nya behov hos barnet kan uppstå som inte ryms inom hemmets tillstånd. Utredningens förslag löser inte detta problem.

Det finns en risk att kategorin *Hem för barn och föräldrar* är för snävt definierad. Många barn har en annan primär omsorgsperson än sin förälder. Benämningen bör därför omfatta fler typer av omsorgspersoner.

7.6.2 Introduktion, handledning och kompetensutveckling

Förvaltningen delar utredningens bedömning om vikten av kontinuerlig handledning för personal och välkomnar att ett kompetenskrav för handledare införs.

Det är önskvärt med ett högre utbildningskrav än grundutbildning för den som handleder personal vid hem för barn.

8.4 Bedömningar och förslag om hälso- och sjukvård i hem för barn och unga och unga.

Det är önskvärt med tydligare reglering och vägledning vad gäller utformningen av överenskommelser. Hälso- och sjukvården är hårt belastad och det är vanligt att barn får en första bedömning och sedan ställs i kö för behandling.

Det finns en risk att barn sätts upp i kö för vård och att kö-plats anses vara en åtgärd i barnets plan. Det är önskvärt med en reglering av att utförandet av vårdinsatsen är tidsbestämd, liksom utredningens förslag om att planeringen av vård ska ske inom en viss tid.

Hälsoundersökning som görs inför att ett barn placeras är ett viktigt underlag för att barnet ska få rätt hälso- och sjukvård. Förvaltningen har erfarenhet av att det är vanligt att barn får vänta på tid för undersökning. För att utredningens förslag ska fungera i praktiken behöver regionerna ha tillräckliga resurser för att tidigt i barnets placering påbörja hälso-och sjukvårdsinsatser

9.6.2 Underrättelse- och dokumentationsskyldighet avseende fysiska ingripanden m.m.

Personal vid HVB beskriver att deras handlingsutrymme är oklart i situationer då barn och unga riskerar att skada sig själva eller andra. Denna oklarhet påverkar tryggheten och säkerheten i hemmet.

Förslaget kan å ena sidan leda till att personalen genom bestämmelsen får vägledning vilket leder till ökad trygghet och säkerhet. Det finns å andra sidan en risk att bestämmelsen tolkas som om den vore en befogenhet. Den innehåller samma reglering som befogenheter; underrättelse och dokumentation. Det finns risk för överanvändning och rutinmässiga ingripande genom denna konstruktion.

Barn och unga vid hemmen kan bevittna när andra barn blir föremål för fysiska ingripanden. Om bestämmelsen beslutas att införas borde det vara ett krav att även de barnens socialnämnder blir underrättade om vad som inträffat. Det kan vara traumatiskt att bevittna fysiska ingripande och barnen som bevittnat händelsen kan också behöva uppföljande samtal.

9.7 Befogenheter för socialnämnden

Utredningen har inte klargjort hur en uppmaning till provtagning skulle innebära en reell förändring mot hur det fungerar idag.

Om socialnämnden bedömer att det behövs ombeds barnet eller den unge idag att lämna drogtest. Om barnet eller den unge inte medverkar till provtagning kan det tyda på att det kan behövas andra former av behandling eller motivationsinsatser. Det kan också finnas skäl att överväga om placeringen svarar mot vårdbehovet. Några konsekvenser för barnet eller den unge finns inte.

Utredningen har inte analyserat hur en uppmaning genom beslut från nämndens utskott skulle öka tryggheten och säkerheten eller benägenheten att medverka till provtagning. Det är otydligt vad skillnaden blir mot hur det fungerar idag då uppmaningen inte leder till några konsekvenser om den inte följs. Det finns en risk att den föreslagna ordningen innebär ökad administration som försenar insatser som barn och unga behöver.

Förvaltningen delar utredningens uppfattning om att befogenheten att beslagta elektroniska kommunikationsmedel kan vara en viktig åtgärd för att skydda utsatta barn under en kortare period.

Det finns en risk att åtgärden kommer att bli verkningslös. Barnen vid ett hem placeras av olika kommuner som alla gör självständiga bedömningar. Om inte alla placerade barn har inskränkningar blir det svårt för personalen vid hemmet att hantera inskränkningen. Barnen kan låna de andra barnens mobiler eller plattor och det önskade skyddet uteblir.

För att få önskad effekt bör inskränkningen gälla för hela hemmet och beslutas av föreståndaren alternativt av tillståndsgivaren. Hemmen skulle kunna vara en underkategori till inriktningen särskilt skyddsbehov i de specialiserade hemmen.

Ansvariga

Madeleine Moberg Enhetschef

Truls Hallin Avdelningschef

Britt-Marie Pettersson Förvaltningschef